

Het proefschrift is beschikbaar in het digitaal wetenschappelijk archief van de Universiteit Utrecht: <http://jigitur-archive.library.uu.nl/dissertations/2010-0610-200204/UUindex.html>.

Een bewerkte uitgave van het proefschrift is gepubliceerd door Edizioni Plus – Pisa University Press (ISBN: 978-88-8492-712-5). Deze is te downloaden via <http://www.cliohres.net> en exemplaren kunnen ook besteld worden via <http://www.edizioniplus.it>.

► **Kiezen voor kinderen?**

Vrouwentijdschriften en hun lezeressen over het katholieke huwelijksleven, 1950-1975

Hilversum: Verloren, 2010

Volgens het stereotiepe beeld baarden katholieke vrouwen tot ver na de Tweede Wereldoorlog onder druk van de pastoor meer kinderen dan ze eigenlijk wilden. In mijn proefschrift toon ik aan dat dit beeld bijstelling verdient. Op basis van pershistorisch onderzoek en *oral history* onderzocht ik hoe in de periode 1950-1975 opvattingen over moederschap, gezinsgrootte, geboorteregeling en seksuele moraal wijzigden in vrouwentijdschriften én of en zo ja, hoe deze tijdschriften hiermee van invloed waren op hun katholieke lezeressen. Mijn boek bestaat uit twee delen. Enerzijds analyseerde ik hoe in de populaire vrouwentijdschriften *Beatrijs*, *Libelle*, *Margriet* en in het blad van het Katholiek Vrouwengilde *Doorkijk*, in de periode 1950-1975 werd geschreven over de genoemde thema's. Anderzijds onderzocht ik via 25 kwalitatieve interviews met toenmalige lezeressen wat deze vier vrouwentijdschriften en hun inhoud voor hun katholieke lezeressen betekenden. Werden de vrouwen door de tijdschriften beïnvloed in het nemen van beslissingen over gezinsgrootte en geboorteregeling? De vrouwen zijn benaderd via oproepen in vrouwenbladen en de 'sneeuwbalmethode'. De interviews zijn gehouden in de tweede helft van 2005 en de eerste helft van 2006. De criteria die ik stelde waren dat de vrouwen in de periode 1950-1975 een gezin met kind(eren) hadden, een of meerdere van de vier vrouwentijdschriften lezen en zichzelf als katholiek beschouwden in die tijd. De interviews zijn gehouden aan de hand van een halfgestructureerde vragenlijst. Het doel van de interviews was te onderzoeken welke dimensies, thema's, representaties

en bewoordingen vrouwen gebruikten om hun gevoelens, gedachten, kennis en ervaringen te verwoorden.

Uit de tijdschriftanalyses blijkt dat de berichtgeving in *Libelle*, *Beatrijs* en *Margriet* tot eind jaren zestig op het terrein van geboorteregeling eerder 'volgend' dan 'trendsetzend' was. Tot eind jaren zestig schreven ze nauwelijks over anticonceptie en beperking van de gezinsgrootte, maar na die tijd deden ze dat veel en positief. Uitzondering hierop vormde het kleinschalige niet-commerciële tijdschrift van het KVG *Doorkijk* dat wel al eerder positief over geboorteregeling schreef.

In het tweede deel van mijn boek analyseer ik 25 kwalitatieve interviews met oud-lezeressen. De geïnterviewden waren allen katholiek en stichtten of hadden een gezin in de periode 1950-1975. Hoewel de toenmalige levens van de vrouwen in veel opzichten aansloten bij de inhoud van de vrouwenbladen, lieten de vrouwen zich naar eigen zeggen wat betreft geboorteregeling en ideeën over gezinsgroot-

te niet door de berichtgeving in de tijdschriften beïnvloeden. Hoewel de tijdschriften niet over geboorteregeling schreven, wilden de lezeressen hier wel graag informatie over krijgen. Ook bleek dat katholieke vrouwen in de jaren vijftig en zestig volop aan geboorteregeling deden, ondanks de kerkelijke verboden op dit terrein. Diverse omstandigheden speelden hierin een rol. Hoewel de geïnterviewden soms controle en druk voelden van de kerk en hun sociale omgeving, deden ze vrijwel allemaal gedurende een zekere tijd aan geboortebeperving. De behoefte om aan geboorteregeling te doen, woog dus zwaarder dan gevoelde bezwaren. Er was in de jaren zestig dan ook geen sprake van een breuk in het denken en handelen van katholieken over geboorteregeling, maar continuïteit ten opzichte van de jaren vijftig en ook daarvoor.

Als de tijdschriften slechts een beperkte invloed hadden op de geboortebeperving van de geïnterviewde lezeressen, welke factoren speelden dan wel een rol? Ik leerde uit de interviews dat de motieven voor het doen aan geboortebeperving varieerden. Ze werden onder andere ingegeven door de gezinsgrootte van het ouderlijke gezin van de geïnterviewden, gezondheidsredenen, praktische en financiële bezwaren, ideële en morele overwegingen. Informatie over geboorteregeling werd via diverse kanalen verkregen: literatuur, kennissen, voorlichtingsavonden, voorlichtingsboeken, de huisarts, de radio en bepaalde kranten en tijdschriften.

Marloes Hülsken
